

Vis aan de drank

Tekst: Frans Collignon

Illustratie: Zeevis op een tafel,
Pieter van Schaeyenborgh
(1656)

Vis moet zwemmen is een veel gehoorde kreet in eetgelegenheden als de wijnfles leeg is en het bord nog niet. De ober zal het direct begrijpen en met een nieuwe fles komen aansnellen. Vis en drank gaan heel goed samen. De Fransen zeggen zelfs *poisson sans boisson est poison* (vis zonder drank is gif).

De combinatie vis en drank is een wereldwijd bekend gegeven. Het gezegde dat vis moet zwemmen, bestaat in het Duits, Engels, Frans en nog flink wat andere talen. De oorsprong ligt echter in het Latijn, de bundel *Satiricon* van de schrijver Petronius om precies te zijn. Hij schreef ergens in de eerste vijftig jaar van onze jaartelling tamelijk grove en obscene schelmenverhalen. Met daarin ook de bekende kreet dat vis moet zwemmen. Petronius bedoelde er overigens iets heel anders mee dan de dorstige restaurantbezoeker. Hij wilde aangeven dat iedereen naar zijn aard handelt. Het staat niettemin goed om een volgende keer in het restaurant hardop te roepen: *Pisces natare oportet* – de originele Latijnse uitdrukking van vis moet zwemmen. En dan maar hopen dat de ober klasiek is geschoold.

Inspiratiebron

Een andere bekende wijsheid waar Bourgondische nathalzen zich uitstekend thuis bij voelen, is dat vis zo van het vocht houdt dat hij drie keer moet zwemmen: eerst in het water, dan in de saus en vervolgens in de wijn. Ook dit gezegde is in bijna alle talen van Europa populair. Vis inspireert ook dichters en schrijvers. Zo heeft de volksschrijver Bredero in de zeventiende eeuw wel eens iemand laten verzuchten dat vissen het zo goed hebben: ze kunnen drinken wanneer ze willen, zonder zich zorgen te maken over het gelag. Dat het water is wat ze tot zich nemen, wordt voor het gemak maar even over het hoofd gezien. Het zou natuurlijk ook ietwat

vreemd zijn als vis vis is – in sommige Nederlandse streektaalen de uitdrukking dat iemand in meer of mindere mate beschonken is.

Opkikkertje

Niet alleen de vis, maar ook de vissersman en -vrouw zelf zijn vaak verbonden met alcoholische versnaperingen. Dit staat weer in relatie tot het feit dat het behoorlijk koud kan zijn aan de waterkant. Daar laat de echte visser zich natuurlijk niet door tegenhouden. Waar het in de praktijk toch vooral goede kleding, een beschutte plek en hete koffie en een bak warme soep uit de thermoskan zijn die de kou moeten verdrijven, wordt van oudsher ook het opkikkertje uit een heupflacon (ook wel bekend als platvink) genoemd. Een slokje kan het bloed weer sneller doen stromen. Simon Carmiggelt liet dorstige hengelaars die aan het warmdraaien waren, zelfs het café niet meer uitkomen. Op weg naar huis gingen ze wel langs de visboer...

Schelvispekel

Er zijn vele recepten die de (kortstondige) warmtewerking van de alcohol nog eens versterken. Een mooi voorbeeld van een echte vissersdrank is de schelvispekel. Dit is een soort kruidenbitter dat de Vlaardingse vissers een dikke honderd jaar geleden hebben uitgevonden en geperfectioneerd. Het drankje moest de kou verdrijven als ze op schelvis bij de Doggersbank gingen jagen. Het werd stevast aan boord klaargemaakt door brandewijn, suiker, kaneel en nootmuskaat te mengen. Er kwam geen zout aan te

pas en toch werd het mengsel pekel genoemd – wel een pekel met een alcoholpercentage van een straffe jenever. Het verhaal wil dat de schelvisvaarders deze schuilnaam kozen om de vissersvrouwen om de tuin te leiden.

Stroopjenever

Een ander probaat middel tegen de kou is de stroopjenever. Deze sterke borrel – een vissers- en jagersdrank die in Zeeland ook bekend is als nieuwjaarsdrankje – laat wat betreft zijn naam aan duidelijkheid niets te wensen over. De ingrediënten zijn een liter oude jenever, een pond zwarte stroop en kaneelstokjes. Gebruik een deel jenever om op een laag vuur de smaak uit de kaneelstokjes te trekken. Giet de rest van de jenever erbij en laat het een nacht staan. Los de volgende dag de stroop op door deze te verwarmen en roer dit daarna door de gezeefde jenever. Niet gelijk opdrinken, maar eerst even een paar weken laten trekken. Proost! **V**

In de Nederlandse cultuur heeft vis en visserij altijd een belangrijke rol gespeeld. Die rol is onder meer terug te vinden in de schilderkunst en de literatuur. Voor *Visionair* schrijft journalist en taalkenner Frans Collignon over de vis in historisch perspectief.

